

Nu-mi pot imagina cum s-ar putea preda de acum încolo o istorie a comunismului, și nu doar a celui românesc, fără *Autobiografia lui Nicolae Ceaușescu*, filmul lui Andrei Ujică.

Autobiografia lui Nicolae Ceaușescu (2010)

Regia: Andrei Ujică. **Cu:** Elena Ceaușescu, Nicolae Ceaușescu. **Gen film:** Documentar. **Durata:** 180 minute. **Premiera în România:** 29.10.2010. **Produs de:** Icon Productions. **Distribuit în România de:** Voodoo Films.

Ceaușescu duce sicriul lui Gheorghe Gheorghiu-Dej alături de alți tovarăși importanți, iar pentru cel care nu știe despre ce este vorba este un act pios; între timp, luptele pentru conducerea Partidului s-au declanșat.

Cel care își zâmbește victorios în scenele următoare este noul președinte al României, iar el apare memorabil în 1968 la balcon pentru a condamna intervenția brutală a trupelor Pactului de la Varșovia în Cehoslovacia. Este eroul zilei, Ceaușescu pur și simplu strălucește în anii următori pe scena publică internațională, în 1969, pe 3 august, Nixon vine în România și, așa cum declară, este primul președinte american care vizitează România, primul președinte american care vizitează o țară din lagărul socialist. În iunie 1978, soții Ceaușescu o întâlnesc pe Regina Elisabeta a II-a în vizita oficială de patru zile în Marea Britanie. În acest interval se consumă perioada de glorie a secretarului general.

Când începe declinul? Aproape insesizabil în filmul lui Andrei Ujică, imaginile încep să se exfolieze ca și cum în plin carnaval măștile zâmbitoare ar aluneca puțin câte puțin lăsând să se vadă chipuri descompuse sau câte un rictus. Regia triumfalei înaintări spre comunism continuă, iar Kim Ir Sen, dictatorul coreean, și Nicolae Ceaușescu își fac o intrare memorabilă în cadru, în pas de balet, ținându-se de mână cu o grație virginală. Chipul comunismului românesc împrumută masca fericirii eterne a unei minți lobotomizate a comunismului chinez și nord-coreean. Demonstrațiile fastuoase date în cinstea lui Nicolae Ceaușescu depășesc de departe onorurile sclivisite, de o solemnitate glacială, de la Curtea reginei Angliei. Ceaușescu privește hipnotizat zecile, dacă nu sutele de mii de oameni ai furnicarului chinez care reușesc să compună pe stadioane imagini de o acuratețe incredibilă. Este un moment capital când Ceaușescu realizează un fapt înspăimântător: că poți face orice din oameni, pixeli pe un ecran gigantic dacă vrei. Iar acest ecran se va numi Cântarea României, festivalul dedicat în exclusivitate tovarășului. Elena Ceaușescu cască

■ cronica filmului de angelo mitchievici

Măștile comunismului românesc

magistral la una dintre cuvântările tovarășului de viață, cuvântare ținută în fața unui grup restrâns al membrilor comitetului central care ascultă sastisiți. Ceaușescu se zbate să articuleze un discurs cât de cât inteligibil, se ajută cu mâinile ca de obicei, se bâlbâie îngrozitor, face pauze nepermis de lungi între fraze își caută cuvintele, se screme. Nu-i iese. Tovarășii stau smirnă, în fața acestor marionete se află, dezarticulat, un cadavru politic. Care contine să bântuie în vizitele de lucru magazine umplute la comandă cu produse care nu există pe piață. Totul este cenușiu în jur, pământiu, fețele, peisajul, mașinile. Cenușul constituie substanța din care este plămădită România ultimului deceniu al Epocii de Aur. În fața lui Gorbaciov, cel mai maleabil dintre liderii comuniști de la Kremlin, Ceaușescu apare timorat, zâmbetul lui este o grimasă, un rictus, comportamentul este nevrotic, chipul descompus, privirea îl fixează cu o intensitate tulburătoare pe liderul sovietic. Acolo unde ar fi trebuit să se afle Stalin însuși sau o reîncarnare a acestuia se află un străin și o prevestire rea.

După ce a ucis furios câteva sute de fazani, este ultima vânatoare regală, Ceaușescu pare complet absorbit de gânduri, însingurat, izolat, parcă pierdut,

departe de câinii care-i caută apropierea. Nu mai înțelege nimic, lumea s-a schimbat și, deodată, în jur s-a făcut gol și frig. Iar nonsensul absolut este revoluția care se întoarce împotriva revoluționarului de profesie, este inculparea „celui mai ales fiu al poporului”. Însă cred că Ceaușescu s-a regăsit o dată măcar în acest ultim episod al existenței sale, în momentul execuției, care prin prostia și turpitudinea regizorilor celuilalt spectacol, „Execuția dictatorului”, i-au conferit o statură eroică. Revoluționarul și-a amintit cum se moare și a știut s-o facă. Filmul lui Ujică este construit epic, este *Istoria* care se spune ca *istorie*, ca poveste, însă cine are impresia că acest documentar de montaj se construiește de la sine se înșală. În spatele sintaxei propriu-zise a oricărui montaj se află o lectură de o mare acuitate și sensibilitate, care cântărește fiecare imagine, care-i stabilește locul în economia simbolică a filmului, care știe cum să scurtcircuiteze un traseu prea lung și care cade pe ceea ce Roland Barthes numea *punctum*, în cartea sa, *Camera luminoasă*. *Punctum* este acel moment privilegiat în care ceva, un gest, un detaliu, o infimezimală brizează imaginea – și, în cazul de față, istoria –, dându-i o semnificație dincolo de convenții și tipare.

Punctum este aici ceea ce scapă cadrului oficial, autocontrolului, ruptura de nivel, accidentul. Oricât de bine jucat jocul politic, el face loc unor astfel de inconsecvențe, iar Andrei Ujică prinde aceste momente care pot trece ușor neobservate. Dacă urmărești acest traseu paralel alcătuit din toate aceste *punctum* presărate în film realizezi o altă constelație „autobiografică” și ceva ce depășește planul sistematic al propagandei. Este poate renghiul pe care-l joacă ceva mai puternic decât puterea discreționară a unui dictator, poate chiar propria viață care refuză dictatul oricare ar fi el. În mod cert, *Autobiografia lui Nicolae Ceaușescu* nu este doar filmul cel mai bun al anului în România, dar este cel mai bun film istoric pe care l-am văzut vreodată, și dacă istoria a 25 de ani de comunism românesc se poate comprima în trei ore, acestea în mod sigur sunt orele regizorului Andrei Ujică. De asemenea, devine esențial ca acest film să ajungă în școli, în licee, în universități, acolo unde regimul comunist face obiectul unui studiu, al unei dezbateri. Nu-mi pot imagina cum s-ar putea preda de acum încolo o istorie a comunismului, și nu doar a celui românesc, fără *Autobiografia lui Nicolae Ceaușescu*, filmul lui Andrei Ujică. ■